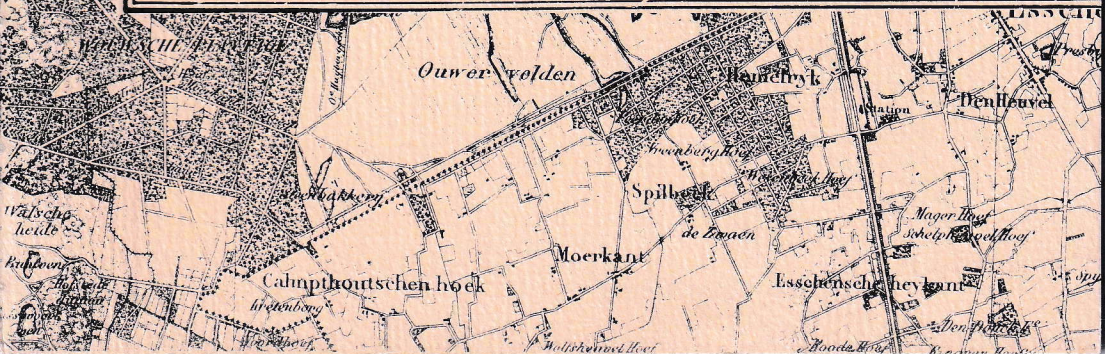




1 ~ 87.



De eerste Wouwse predikant Dominee Stuart

Bij de vrede met Spanje in 1648 werd voor het zuiden (België) uitsluitend de Katholieke godsdienst toegestaan en voor het noorden (ons land) uitsluitend de Gereformeerde. Het kwam er op neer dat bij ons de Katholieken wel geduld werden maar dat naar buiten niets omtrent hun geloofdoervattingen mocht blijken. Het staat er zo mooi:

"stil en sedigh maar sonder spreekken."

Een paar maanden later verscheen het plakkaat van de Staten Generaal waarin bepaald werd dat alle geestelijken binnen acht dagen moesten vertrekken daar hier voor hen geen taak meer lag. Zij moesten alle paapse ornamenten (beelden, afbeeldingen etc.) uit hun kerken verwijderen, de pastorieën ontruimen en alles overdragen aan de Protestantse kerkeraden. Kort en bondig: inpakken en wegwezen. Pastoor zijn is nu eenmaal een roeping en velen doken onder. De schuilkerkjes rezen als paddestoelen uit de grond. Ik moet hier volledigheidshalve aan toevoegen dat een enkele priester wel mocht blijven en wel daar waar dat volgens de capitulatievoorwaarden was toegestaan. Het was hen echter ten strengste verboden hun ambt uit te oefenen, dus geen Mis opdragen, geen Sacramenten toedienen etc.

Jaren terug zag je boven de rivieren reeds van dit soort discriminerende maatregelen. Ik wil er een noemen. In 1602 werd de Verenigde Oost Indische Compagnie opgericht, een bundeling van alle maatschappijen die op Oost-Indië voeren. Deze had nogal wat personeel nodig. In hun voorschriften betreffende het aantrekken van personeel stond o.a. Geweerd moeten worden de gefailleerden, eerlozen, misdadigers en Rooms.

Genoeg hierover. Het was in 1648 en dominee Stuart doet zijn intrede in Wouw. Hij moest op kosten van de gemeente afgehaald en geïnstalleerd worden. Hij kreeg de kerk van Wouw en van Heerle te bedienen, twee kerken maar geen kerkgangers. Het schijnt alles voor het oog vredig te zijn verlopen. Dominee Stuart hield zich rustig. Hij moet zich

4
wel als een kat in een vreemd pakhuis gevoeld hebben al stond hij ook onder bescherming van de Staten Generaal. Ik denk nu even aan Oud-Gastel waar voor de dominee wel moeilijkheden waren want er staat te lezen dat in Stou- tersgat, het tegenwoordige Stampersgat, een zekere Willem de Visscher woonde en als hij de dominee zag sloeg hij zo'n vreselijk godslasterlijke taal uit dat de dominee zijn oren niet kon geloven. Op den duur begon dat de domi- nee zo te vervelen dat hij naar de overheid stapte en zijn beklag deed. Willem werd gedaagd, maar Willem kwam niet en Willem ging gewoon door...en ze lieten het zoals het was.. De eerste jaren na 1648 waren de meeste overheidsdienaren nog Katholiek. Dat zou echter snel veranderen. Ze werden waar dan ook maar enigszins mogelijk was door Gereformeer- den vervangen (als ze er tenminste waren).

In Wouw ging dat allemaal veel netter. Toch lezen we dat dominee Stuart zich niet op zijn gemak voelde ondanks dat hij al twee jaar in de pastorie zat. Hij kwam met klachten omdat hij meende dat er gedreigd werd hem uit de pastorie te zetten. Er gebeurde echter niets. Loos alarm!

Een paar jaar later horen we weer van dominee Stuart maar dan met betrekking tot een kwestie in Standdaarbuiten. Wat was nl.het geval. In Standdaarbuiten zat een pastoor die zich nergens iets van aantrok. Hij moet een echte door- drammer zijn geweest. Hij viel toevallig onder de kleine groep priesters die mocht blijven. Hij kon zich gewoon onder de mensen begeven en behoefde niet onder te duiken. Maar hij bleef ook openlijk kerkdiensten doen en dat mocht niet. Voor dit doel had hij een schuurtje op de dijk weten te bemachtigen en dat van de plakaten van de Staten Gene- raal trok hij zich geen lor aan, dit tot grote ergernis van de Gereformeerden. Hoe toch zo iets mogelijk was!

Men ging zijn beklag doen in Bergen op Zoom bij de Mar- kiezin. De Markiezen zat er mee te kijken. Ze was zelf katholiek maar de wetten moesten toch gehandhaafd worden. Ja, "de groote stoutichheyt" van de pastoor....

Een paar maanden later stapte men naar de Raad van Brabant maar ook dit deed de pastoor niets. Gewoon doorgaan en niet omzien... zo zal hij wel gedacht hebben.

Toen wendde men zich tot dominee Stuart en die kreeg de opdracht deze kwestie in de Kerkeraad te brengen. Hij

moest de schout, die ook gereformeerd waser maar op wijzen dat hier toch eindelijk eens 'n strafvervolging op diende te volgen. Maar dominee had pech. De schout was toevallig afwezig. Nee, doodgewoon, hij was er niet!

Nu zat de kerkeraad met het geval. Alles bleef echter bij het oude. Men spreekt in dergelijke gevallen graag over tolerantie, de tolerante houding van overheidsdienaren. Ik houd het liever bij omkoopbaarheid, wat in die dagen oogluikend werd toegestaan.

Uit potloodkrabbels die jaren terug in het Oud-archief te Wouw gemaakt zijn blijkt dat vanaf 1648 tot 1722 het gezin van dominee Stuart elk jaar geregistreerd staat. Ik zelf kan er niet meer toe komen om dit alles bij de bron nog eens te controleren maar me dunkt dat het hier over meer personen moet gaan. Zou Stuart 'n zoon hebben gehad die ook dominee in Wouw is geweest? Er is telkens wel sprake van 'n dochter Stuart.

Ten slotte dit: In Bergen op Zoom wonen heel wat naamgenoten van deze dominee. Bij vrijwel allemaal gaat hun afstamming echter terug naar 1754 als Jacobus Stuart "Jongman uyt Schotland" te Bergen op Zoom op 22 juli 1754 in het huwelijk treedt. Maar dominee Stuart heeft hier weinig mee van doen.

Bergen op Zoom, 1987-Nieuwjaar
In de Meilust.

J.A.A.C.Struijs

GERAADPLEEGDE LITERATUUR:

- Wagenaar deel 6 en deel 22 uitgaven 1792.
- Martinet deel 4 uitgave 1783.
- G.Parker Van beeldenstorm tot bestand.
- J.Scheerder De beeldenstorm.
- S.Groenveld De kogel door de kerk.
- B.Elias De 80 jarige oorlog.
- Dr.Presser De 80 jarige oorlog.
- E.de Bock De Nederlanden.
- F.Grapperhaus Alva en de 10e penning.
- Artikelen van pastoor Juten.
- Artikelen van A.Delahaye.
- Artikelen van C.Slootmans.
- Eigen familie archief.



Deze uitgave werd mede mogelijk
door financiële steun van de
Rabobank „Wouw - Kruisland ”

Slikken van
VAN HET MARQUISAAT VAN
arkhof slikken
Hildernisse en

